

Rom er et fortryllet bur...

Rom er et fortryllet bur...

Omkring filmen om den skandinaviske forening i Rom

I 1980 fejrer Den Skandinaviske Forening i Rom sin 150 års fødselsdag. I den sammenhæng har filmmanden Tue Ritzau produceret en film om foreningens historie og om de mange kendte kunstnere, der har opholdt sig i Rom i perioden.

Filmen er netop blevet præsenteret, og den vil blive vist Norden rundt i de enkelte landes fjernsyn i den kommende tid.

Filmen er blevet til med støtte fra blandt andet Nordisk Kulturfond. Tue Ritzau skriver her om filmen og den inspiration, der ligger til grund for filmen.

Det er i år lige præcis 30 år siden jeg først kom i »Den Skandinaviske Forening« – normalt bare kaldet »Foreningen« – i Rom. Jeg var lige blevet student, og havde allerede de foregående somre turet mange af de efterkrigshærgede europæiske lande igennem. Vi var jo besat af rejse lyst dengang. Og transporten var tog og tommelfinger. Jeg husker endnu meget tydelig den helt specielle lugt af gamle overgemte bøger og møbler, der slog mig i møde, da jeg for første gang kom for at kigge i nogle danske dagblade – det var længe siden jeg havde set nyt hjemmefra. Der skete meget mere den sommer i Rom, men det jeg husker som var det igår, er lyset og lugten i den gamle forening. Det var som om stolene sagde – her har Henrik Ibsen siddet og spruttet med pennen i arrigskab over at der ikke var blæk nok til ham – og det gamle smukke flygel, der var ligeså dårligt stemt dengang som nu – her har Grieg siddet og spillet sine egne kompositioner, her har Snøilsky stået nonchellant lænet ved flygelkanten og læst sine vers – og væggene med deres tegninger og Thorvaldsens »Danserinde«, hvis tå ustandselig skal – og skulle – repareres, fordi der var nogen der gik ind i den, fortalte om den fortryllede Rom altid har haft over nordiske sind. Fra den sommer var jeg fanget i det fortryllede bur...

I de næste 10-15 år kom jeg meget i den gamle forening. Jeg studerede i Italien, jeg arbejdede i Italien som rejseleder, skrev, gik på italienske universiteter, kom på den italienske filmskole – og ferierede. Og i begyndelsen af tredserne fik jeg en chance for at fordybe mig lidt mere i den gamle forening. Jeg havde fået til opgave af det nydannede kulturministerium og den nydannede kulturminister Julius Bomholdt, at skrive manus til en film om Thorvaldsen. Et manus jeg stadig idag betragter som et af de bedste jeg nogensinde har lavet, men som aldrig er blevet til en film. Thorvaldsen er ikke »in«! Nå, tilbage til Rom. På det tidspunkt var det som om foreningen blev mere nærværende, blev en del af den romerske hverdag, blev et andet hjem, postkontor, mødested... Jeg begyndte at fatte, hvad foreningen egentlig havde betydet for de mange nordiske kunstnere og videnskabsmænd.

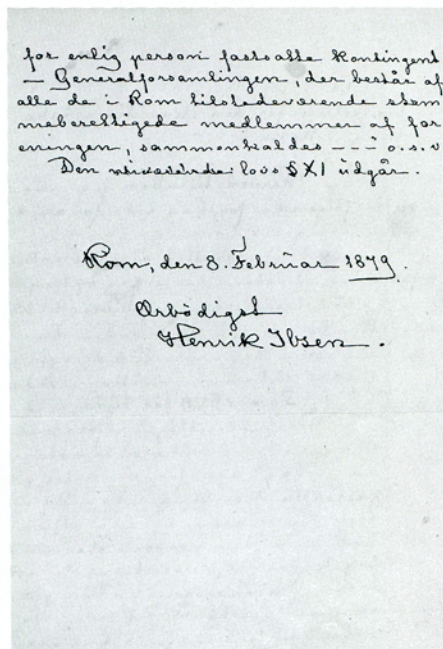
Og nu er det altså over 150 år siden at den danske digter Ludvig Bødcher holdt »De Danskes Bogsamling« over dåben. Man havde fået den idé, at skandinaviske romafarere, der drog hjem, skænkede deres bøger til dem der blev. Man havde også følt et savn som et sted hvor man kunne mødes, hvor man kunne gå hen og læse bøger og aviser på sit eget sprog. Sjælen i foretagendet var som sagt Ludvig Bødcher, som virkelig tog sig af at man efterlod alle sine bøger i Rom, når man tog hjem. Og i løbet af kort tid havde han samlet over 100 bind. Uofficielt fejrede man så »De Danskes Bogsamling« ved juletid 1830. Jeg har i hånden originalen til en julesang skrevet i anledning af højtiden af den danske digter Christian Winther, den første sang direkte tilegnet den ny forening. Fra 1830 kan man sige, at der findes en skandinavisk forening i Rom, en sammenlutning hvis bøger og papirer er gået i arv til den nuværende forening.

Julesangen begynder således:

Den første Hjertesorg, den første Qval,
som her paa Jorden os mon ramme,
Er naar fra Vuggens Skjød vi vandre skal
og skilles reent fra vores Amme;
Thi Barnets første Ønske var jo *Drik*,
Og Manden fulgte siden samme Skik;
Hiint fulde Bryst
var før vor Trøst
Nu Flasken accurart det Samme.

Så følger nogle vers med flere galanterier og smukke linier om Norge og Sverige, så et helt hyldestvers til Thorvaldsen, der aldrig forsømte nogen julefest, og digtet slutter således:

Ak! Alt er herligt, ja! Men hvor det gaaer,
Vort Hjerter dog ei Hvile finder;
Vi glemmer aldrig her de blonde Haar,
Ei Nordens friske Jomfrukinder.
Og! grib dit Bæger flink, lad Skænken gaae
Did hvor din Glemmigei, din Rose staae –
For Land og Soe,
Drot, Ven og Møe
Drik ud! – For alle kjære Minder!

Udsnit af brev fra Henrik Ibsen til foreningen om kvindernes ligeberettigelse.

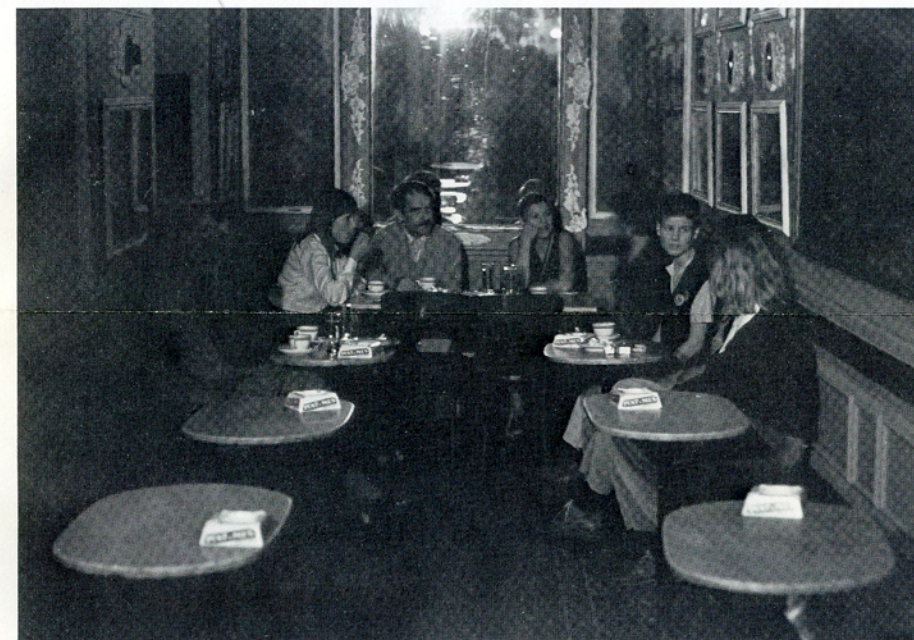
Ja, megen jul finder man ikke i digtet, men julen var jo i 1830 heller ikke det samme som vi forstår ved jul idag. Ved hjælp af den allestedsnærværende danske etatsråd Collin fik man yderligere hjælp fra officiel side i Danmark, både bøger og penge, således at man kunne fejre en grundlæggelse og stiftelsesdagsfest på kongens fødselsdag, den 28. januar 1833. Og man festede – man festede når man kom til Rom, man festede når man rejste, man festede når man fik penge hjemmefra, eller havde solgt et billede eller en skulptur – for slet ikke at tale om højtiderne.

Til julefesten i 1833 havde H. C. Andersen skrevet sin »Skandinavernes Julesang i Rom 1833« på melodien »Ung Adelsteen paa Tingestod«, hvor vi har det første virkelig skandinaviske vers:

Dansk, Svensk og Norsk, et Kløverblad,
Med Sundhedskraften, Troskabsflammen,
De Brødre tre, der skiltes ad,
I Roma knyttes atter sammen!
Eet Sprog, eet Hjem os Himlen gav,
Og Broder er hver Skandinav!

»De danskes Bogsamling« danner således den egentlige begyndelse til det der i 1860 blev organiseret som Den Skandinaviske Forening for Kunstnere og Videnskabsdyrkere i Rom. Svenskerne havde nemlig hurtigt fulgt det danske eksempel, oprettet et bibliotek, som ligeså hurtigt fik fælles administration med det danske. Nordmændene kom til noget senere – men de gjorde sig til gengæld overvældende bemærket i foreningen sidenhen – og da danskerne og svenskerne var nået op over 1000 bind, udgjorde Norges andel en eneste bog – men hvilken bog – Asbjørnsen og Moe's »Norske Folkeeventyr«.

Den skandinaviske forening har i de forløbne 150 år gjort meget godt. Det var stedet man søgte, når man stod overfor valget mellem et uopvarmet værelse eller et uopvarmet kafélokale. Her var selskab, her var underholdning, når man følte sig ensom. Og ved højtiderne kunne man spise, drikke og danse sig væk fra længslen efter de hjemlige kødgryder. Foreningens mest varige betydning har nok været at skabe kontakter. Derfor havde den sin

store glansperiode fra midten af 1800-tallet til slutningen af 1890'erne, hvor den voksede frem af et naturligt og virkeligt behov. Da kunstnere, forfattere og videnskabsmænd fra alle de nordiske lande strømmede til Rom, og foreningen blev et interskandinavisk mødested.

Jeg må også huske at fortælle, at det andet faste holdpunkt i de skandinaviske kunstneres tilværelse, helt fra de gode gamle dage, altså Thorvaldsens og Bystrøms tid, hvor vor film begynder, var den ligeså historiske som legendariske Caffè Greco, der lå og stadig ligger i Via Condotti ved foden af den spanske trappe, skråt overfor Den Skandinaviske Forening. Caffè Greco var på en gang klubhus, konsulat, posthus, børs m.m., foruden – naturligvis – at være en god Kafé. Den var simpelthen skandinavernes andet hjem, hvor de ufravigeligt dukkede op mindst een gang om dagen. Man var jo ikke i Rom for 14 dage, men oftest for halve eller hele år, og man flyttede ofte – men stadigvæk var adressen: Caffè Greco, Roma. Derfor starter den film som jeg producerer i anledning af de runde 150 år, også med Caffè Greco. Den har i over 200 år været samlingsstedet for kunstnere og romere og jeg har ligesom følt, at den burde være filmens apostrofe. Ikke mindst da foreningen i de sidste 50 år har haft til huse skråt overfor.

Men lad os gå tilbage i tiden, lad os prøve at vække de døde for et kort øjeblik, prøve ved hjælp af filmen at fastholde dem ved malerier, tegninger, fotografier, stormfulde generalforsamlinger (ikke mindst under Henrik Ibsens æra, hvor en svensk grevinde besvime, fordi han brugte så »stærke« ord), ankeprotokollens bidske bemærkninger, samt de mange stemmer, der taler til os fra memoireværker, romaner og breve hjem. Og så Rom selv – Rom af idag. Forandret – og dog ikke så forandret. Vi blander kortene efter den ikonografiske metode, prøver at give fortiden liv, prøver at give stemninger fra den gang og nu. Daglige, ikke dagligdags. Ligesom Børge Janssen prøvede det med sin bog i anledning af 100-års jubilæet i 1930 (Hundrede Aar i Rom) og som Francis Bull har gjort det i sin i anledning af den »officielle« forenings 100-års jubilæum i 1960 (Nordisk Kunstnerliv i Rom).

Filmen prøver at vise, hvilke impulser Italien har givet disse mennesker fra Nord, hvad betydning Italien har haft for dem.

Mange vil sikkert, når de ser den færdige film, forgæves kigge efter en eller anden person fra Norden, som de véd har været med til at præge foreningen i Rom. Men målet med filmen er ikke et katalog over berømte nordiske romafarere – men en film over en tidsperiode på 150 år, centreret på færre personer og tidsintervaller, så filmen også bliver seværdig, altså bliver en film.

Jeg har prøvet at lade nogle af dem leve lidt igen, tale til os i denne film.

Og så tilsidst synes jeg at vi skal have hele filmens titelvers:

Rom er et fortryllet Bur,
og ingen Fugl paa hele Kloden,
som holdtes fangen eengang blot deri,
sig føler siden ganske fri,
men mærker en usynlig Snor om Foden.

Ludvig Bødcher
Tue Ritzau

Overst: Danske kunstnere i Rom. Maleri af Constantin Hansen, Danmark.

I midten: Skandinaver i Caffè Greco, Rom i januar 1980.

Nederst: Parti fra Forum Romanum. Maleri af C. W. Eckersberg.

Rom er et fortryllet bur...

om den Skandinaviske Forening i Rom

en film af **Tue Ritzau**

med tak for hjælp og støtte fra

Nordisk Kulturfond

Ministeriet for Kulturelle anliggender, København

Den Skandinaviske Forenings arkiv & bibliotek, Rom

Den Danske Ambassade, Rom

Archivo Fotografico Comunale, Rom

Piero Becchetti's samlinger, Rom

Statens Museum for Kunst, København

Thorvaldsens Museum, København

Den Hirschsprungske Samling, København

Ny Carlsberg Glyptotek, København

Ordrupgaardssamlingen, København

Kunstakademiet & Bibliotek, København

Det kgl. Bibliotek, København

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød

Nasjonalgalleriet, Oslo

Nationalmuseet, Stockholm

Historiska Museet, Stockholm

Kungl. Biblioteket, Stockholm

samt private samlinger og personer i de nordiske lande og Italien.

Manuskript og drejebog

Tue Ritzau

Dialog og dansk indtaling

Ole Vinding

Norsk bearbejdelse og indtaling

Torstein Bugge Høverstad

Musik af

Vicenzo Gelli, Mauro Giuliani, Edvard Grieg

og Italienske grupper on location

Produktionsledelse

Karen Ritzau

Fotografassistent & stills

Peter Sølberg

Second Unit

Ulla Kampmann

Klipning

Bjørn Stauning

Laboratorium

Teknisk Film Laboratorium A/S

Mix

Jon Bille Brahe

Instruktion & kamera

Tue Ritzau

En co-produktion mellem

Danmarks Radio/TV - Norsk Rikskringkasting/TV

Sveriges Television/TV1 - Statens Filmcentral, Danmark

Ritzau Film © 1980

Nordisk Kulturfond

Nordisk Kulturfond er oprettet i 1966 på grundlag af en overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige og har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande ved at give støtte til nordiske samarbejdsprojekter over hele det kulturelle felt i videste forstand. Støtte fra fonden kan gives til formål som gælder forskning, undervisning og almenkulturelt virksomhed. Sidstnævnte omfatter bl.a. musik, litteratur, billedkunst, teater, film og andre kunstarter, kulturformidling, frivilligt kulturarbejde og folkeoplysningsvirksomhed. Der kan også gives støtte til informationsvirksomhed indenfor kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturelle liv.

Nordisk Kulturfonds styrelse

Nordisk Kulturfonds midler fordeles af en styrelse, der består af ti medlemmer, to fra hvert af landene Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Den ene af de nationale repræsentanter er udpeget af Nordisk Råd, den anden af Nordisk Ministerråd.

Nærmere oplysninger

Nærmere oplysninger om Nordisk Kulturfond kan fås i fondens sekretariat:

Nordisk Kulturfond
Sekretariatet for nordisk
kulturelt samarbejde
Snaregade 10
1205 København K
Tlf.: (01) 11 47 11

Tue Ritzaus artikel er et genoptryk fra nr. 1/80 af AUDHUMLA, en fælles informationsbulletin for nordiske støtteordninger. AUDHUMLA udgives af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, Snaregade 10, 1205 Kbh. K. Forsidebilledet: »Pige med frugter« af Constantin Hansen.